

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра державного будівництва

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Державне (конституційне) право зарубіжних країн»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 27 с.

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка

Закоморна Катерина Олександрівна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка

Гринчак Алла Анатоліївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка

Попрошаєва Олена Андріївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва

(протокол № 1 від 31.08.2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри державного будівництва:

(протокол № 20 від 22.06.2021 р.)

(протокол № 1 від 26.08.2022 р.)

Завідувач кафедри – С.Г.Серьогіна, докторка юридичних наук, професорка

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	8
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	11
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання	11
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання	12
5. Форми педагогічного контролю й засоби оцінювання результатів навчання.....	14
6. Критерії оцінювання результатів навчання	16
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	17
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	18

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	Обов'язкова	Обов'язкова
Кількість модулів – 3		Рік підготовки: 2020–2024	Рік підготовки: 2020–2024
	Спеціальність – 081 «Право»	семестр	семестр
Загальна кількість годин - 120		4	4
	Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Лекції	Лекції
		22 год.	6 год.
		Практичні/ семінарські заняття	Практичні /семінарські заняття
		26 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		72 год.	110 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2–4, самостійної роботи студента - 6–8.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

Мета викладання навчальної дисципліни – формування системи знань про державне (конституційне) право як основоположну галузь права в зарубіжних країнах та про особливості конституційно-правової регламентації політичних, економічних, соціальних і духовно-культурних відносин в країнах американського континенту, Європи й Азії.

Завдання:

- надання знань щодо основ державного (конституційного) права провідних країн американського континенту, Європи й Азії та виявлення загального і особливого в їх конституційному розвитку;

- з'ясування ефективності конституційно-правових інститутів в залежності від існуючої форми держави;

- засвоєння правової природи інститутів глави держави, парламенту, уряду, конституційного контролю, місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

- з'ясування проблеми забезпечення конституційних прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах;

- формування самостійного і критичного погляду на практику застосування конституційного законодавства в країнах американського континенту, Європи й Азії.

Пререквізити: «Теорія права», «Історія держави і права зарубіжних країн».

Кореквізити: «Конституційне право України», «Державне будівництво і місцеве самоврядування», «Міжнародне право».

Постреквізити: «Право ЄС», «Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Характеризувати засади політичної, економічної, соціальної та духовно-культурної сфер, закріплені в конституція держав-членів ЄС, американського континенту й Азії, та усвідомлювати їх відповідність міжнародним і регіональним стандартам
РН 2.	Розкривати проблемні питання організації та проведення виборів, референдуму, плебісциту і інших форм безпосередньої демократії в країнах Європи, Азії та американського континенту та встановлювати відповідність конституційних засад форм безпосередньої демократії стандартам міжнародного права та права ЄС.
РН-3.	Виявляти характерні риси конституційних моделей регламентації статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах та з'ясувати стан імплементації універсальних і регіональних стандартів прав людини в країнах Європи, Америки і Азії.
РН-4	Критично та системно аналізувати сучасні тенденції розвитку парламенту та парламентаризму в країнах Європи, Америки і Азії
РН-5	Характеризувати трансформацію місця глави держави й уряду в системі вищих органів влади в країнах Європи, Америки і Азії

РН-6	Аргументувати роль органів конституційного контролю в тлумаченні положень конституцій зарубіжних країн в контексті загально визнаних принципів та норм міжнародного права, права ЄС, рішень Європейського суду з прав людини.
РН-7	Обґрунтовувати правову природу місцевого управління та самоврядування в країнах Європи, Америки і Азії.
РН-8	Здійснювати правовий аналіз норм конституційного законодавства зарубіжних країн.
РН-9	Чітко формулювати й обґрунтовувати свою правову позицію щодо змісту суспільного ладу й особливостей конституційно-правового регулювання його елементів у зарубіжних країнах.
РН-10	Дискутувати зі складних правових проблем конституційно-правового регулювання в зарубіжних країнах.
РН-11	Аналізувати природу і зміст конституційного права в зарубіжних країнах.
РН-12	Розкривати особливості конституційно-правового регулювання взаємин парламенту й уряду в зарубіжних країнах

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей і досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності й освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК7. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

ЗК1.2. Здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.

ЗК1.3. Навички збору й аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

Спеціальних компетентностей:

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Результатів навчання:

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм

матеріального і процесуального права.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПРН1.1.Виявляти проблеми у правовому регулюванні і пропонувати способи їх вирішення відповідно до принципів захисту прав людини і її основоположних свобод.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Засади конституційного ладу зарубіжних країн

Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах. Конституційно-правові засади політичної системи: інституціональний й функціональний аспект. Різноманітність форм сучасної держави та їх загальна характеристика. Конституційно-правове регулювання референдуму, плебісциту і народної законодавчої ініціативи в зарубіжних країнах. Конституційні принципи економічних відносин. Конституційно-правові основи соціальної й духовно-культурної сфери.

Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах. Становлення конституційних прав і свобод в зарубіжних країнах. Конституційні моделі регламентації статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах. Особливості регулювання прав людини в діючих конституціях XVIII-XIX ст., нових і новітніх Основних Законах. Конституційно-правові засоби забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн. Конституційно-правові засади організації, проведення виборів і визначення результатів голосування в зарубіжних країнах. Конституційно-правові засади парламенту і парламентаризму. Глава держави й уряд як конституційно-правовий інститут. Конституційний контроль в зарубіжних країнах. Місцеве управління у зарубіжних країнах.

Модуль 2. Основи конституційного права країн американського континенту, Сполученого королівства Великобританії і Північної Ірландії і держав-членів Європейського Союзу

Основи конституційного права США. Конституція 1787 р. Поправки. Білль про права. Конгрес. Президент. Верховний Суд. Конституційні принципи американського федералізму. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Бразилії. Конституція Бразилії 1988 р. Конституційно-правовий статус особи. Національний конгрес. Президент. Федеральний Верховний Суд. Конституційні принципи бразильського федералізму. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Канади. Конституція Канади. Конституційно-правовий статус особи. Глава держави. Генерал-губернатор. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Конституційні принципи канадського федералізму. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Конституція Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Конституційно-правовий статус особи. Монарх. Парламент. Уряд. Верховний Суд Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Французької Республіки. Конституція Франції 1958 р. Конституційно-правовий статус особи. Президент. Парламент. Уряд. Конституційна рада. Конституційно-правовий статус органів влади територіальних колективів. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права ФРН та Італійської Республіки. Конституція ФРН 1949 р. Конституційно-правовий статус особи. Бундестаг і Бундесрат. Федеральний президент. Федеральний уряд. Федеральний конституційний суд. Конституційні принципи германського федералізму. Місцеві органи влади.

Конституція Італійської Республіки 1947 р. Конституційно-правовий статус особи. Парламент. Президент. Рада міністрів. Конституційний Суд. Конституційно-правовий статус органів влади регіонів. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Республіки Польща. Конституція Республіки Польща 1997 р. Конституційно-правовий статус особи. Парламент. Президент. Рада Міністрів. Конституційний Трибунал. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Республіки Болгарія. Конституція Республіки Болгарія 1991 р. Конституційно-правовий статус особи. Народні збори. Президент. Міністерська рада. Конституційний суд. Місцеві органи влади.

Модуль 3. Конституційно-правові основи державного ладу країн

Азії й Близького Сходу

Основи конституційного права Японії. Конституція Японії 1947 р. Конституційно-правовий статус особи. Імператор. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Місцеві органи влади.

Основи державного права КНР. Конституція КНР 1982 р. Конституційно-правовий статус особи. Всекитайські збори народних представників. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників. Голова КНР. Державна рада. Центральна військова рада. Конституційні засади національно-територіальної автономії. Місцеві органи влади.

Основи конституційного права Ізраїлю. Конституція Ізраїлю. Конституційно-правовий статус особи. Кнесет. Президент. Уряд. Верховний Суд. Місцеві органи влади.

Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів. Конституція Об'єднаних Арабських Еміратів. Конституційно-правовий статус особи. Вища Рада Союзу. Президент Союзу та його заступник. Рада Міністрів Союзу. Національна Рада Союзу. Верховний Суд Союзу. Конституційні засади відносин Союзу й Еміратів. Місцеві органи влади.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Засади конституційного ладу зарубіжних країн.				
		Тема 1. Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах	13	2	4	7
		Тема 2. Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах	11	2	2	7
		Тема 3. Конституційні моделі організації й діяльності органів державної влади зарубіжних країн	15	4	4	7
		Разом	39	8	10	21
		Модуль 2. Основи конституційного права країн американського континенту Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та держав-членів Європейського Союзу				
		Тема 4. Основи конституційного права США	8	1	2	5
		Тема 5. Основи конституційного права Бразилії	7	1	1	5
		Тема 6. Основи конституційного права Канади	6	1	1	4
		Тема 7. Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	8	1	2	5
		Тема 8. Основи конституційного права Французької Республіки	8	2	2	4
		Тема 9. Основи конституційного права ФРН і Італійської Республіки	8	2	2	4

		Тема 10. Основи конституційного права Республіки Польща	6	1	1	4
		Тема 11. Основи конституційного права Республіки Болгарія	6	1	1	4
		Разом	57	10	12	35
		Модуль 3. Конституційно-правові основи державного ладу країн Азії й Близького Сходу				
		Тема 12. Основи конституційного права Японії	6	1	2	4
		Тема 13. Основи державного права КНР	6	1	2	4
		Тема 14. Основи конституційного права Ізраїлю	6	1	1	4
		Тема 15. Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів	6	1	1	4
		Разом	24	4	4	16
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	22	26	72

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Засади конституційного ладу зарубіжних країн.				
		Тема 1. Конституційно-правове регулювання суспільного ладу в зарубіжних країнах	10	2	-	8
		Тема 2. Конституційно-правовий інститут прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах	8	-	-	8
		Тема 3. Конституційні моделі організації й діяльності органів	8	-	-	8

	державної влади зарубіжних країн				
	<i>Разом</i>	<i>26</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>24</i>
	Модуль 2. Основи конституційного права країн американського континенту Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії та держав-членів Європейського Союзу				
	Тема 4. Основи конституційного права США	<i>7</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>5</i>
	Тема 5. Основи конституційного права Бразилії	<i>7</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>7</i>
	Тема 6. Основи конституційного права Канади	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8</i>
	Тема 7. Основи конституційного права Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8</i>
	Тема 8. Основи конституційного права Французької Республіки	<i>9</i>	<i>-</i>	<i>2</i>	<i>7</i>
	Тема 9. Основи конституційного права ФРН і Італійської Республіки	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8</i>
	Тема 10. Основи конституційного права Республіки Польща	<i>7</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>7</i>
	Тема 11. Основи конституційного права Республіки Болгарія	<i>7</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>7</i>
	<i>Разом</i>	<i>61</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>57</i>
	Модуль 3. Конституційно-правові основи державного ладу країн Азії й Близького Сходу				
	Тема 12. Основи конституційного права Японії	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8</i>
	Тема 13. Основи державного права КНР	<i>7</i>	<i>2</i>	<i>-</i>	<i>5</i>
	Тема 14. Основи конституційного права Ізраїлю	<i>10</i>	<i>-</i>	<i>2</i>	<i>8</i>
	Тема 15. Основи державного права Об'єднаних Арабських Еміратів	<i>8</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>8</i>

		<i>Разом</i>	33	2	2	29
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (0, 0,5, 1, 1,5, 2).

контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тестів, колоквиумів – максимально 6 балів.

- виконання студентами впродовж семестру завдань для *самостійної роботи* (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 8.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль						Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль (іспит)	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль №3				
п/з, с/з	Колоквіум, мк	п/з, с/з	Колоквіум, м, мк	п/з, с/з	Колоквіум, м, мк			
max 10	max 2	max 12	max 2	max 4	max 2	max 8	max 60	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 2	високий рівень активності на занятті; глибоке знання матеріалу, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях за темою заняття; розгорнута, повна, правильна відповідь на питання; повна, правильна і переконлива аргументація при вирішенні проблемних правових ситуацій; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально - методичним посібником за темою заняття; вільна орієнтація у правових джерелах та судовій практиці за темою заняття; усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1,5	високий рівень активності на занятті; неповне, неточне розкриття питання, розв'язання практичних завдань з окремими помилками; засвоєння основної і додаткової літератури, рекомендованої навчально - методичним посібником за темою заняття; неповне використання під час відповіді правових джерел та судової практики; суттєве доповнення відповідей інших студентів; високий рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	1	середній рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими помилками; знайомство з основною літературою, рекомендованою навчально - методичним посібником; часткове використання правових джерел за темою заняття; середній рівень засвоєння практичних навичок за певною темою
	0,5	низький рівень активності на занятті; значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповіді на питання; розв'язання окремих практичних завдань з теми; вирішення проблемних правових ситуацій з суттєвими

		помилками; суттєві прогалини у засвоєнні рекомендованої літератури за темою заняття; низький рівень засвоєння практичних навичок за певною темою; фрагментарне доповнення відповідей інших студентів
	Min 0	відсутність знань по жодному з питань плану семінарських занять; не розв'язання практичних завдань; неприсутність на занятті
Колоквіум	Max 2	всебічне, систематичне і глибоке знання програмного матеріалу, бездоганно засвоєння спеціальної літератури, демонстрація студентом здатності до самостійного використання отриманих знань у практичній роботі.
	1,5	розкриття всіх питань досить повно, однак з незначною кількістю несуттєвих (технічних) помилок у відповіді
	1	виявлення студентом в достатній мірі знання основного програмного матеріалу, засвоєння навчальної літератури з предмета та виявлення студентом умінь орієнтуватися в ній; розкриття всіх питань без помилок, однак з незначною неповнотою у відповіді на питання
	0,5	відсутність знань значної частини основного програмного матеріалу, допущення істотних помилок у відповіді, значна неповнота в розкритті питань.
	Min 0	повне незнання програмного матеріалу
Оцінка самостійної роботи студента	Max 8	розгорнута, повна, правильна відповідь на всі питання; повна, правильна і переконлива аргументація при розв'язанні завдань; повне і правильне використання під час розв'язання завдань правових джерел та судової практики
	6	відповіді на деякі питання містять окремі неточності чи неповноту; розв'язання завдань з окремими помилками; повне використання під час розв'язання практичних завдань правових джерел та судової практики
	4	відповіді на всі питання містять неточності, неповноту або повна і правильна відповідь представлена лише на частину питань і завдань; завдання розв'язані з суттєвими помилками; правові джерела та судова практика використані частково
	2	неповнота, неточності та прогалини у відповідях на всі питання; фрагментарне, з помилками, розв'язання завдань, використання переважно нормативних положень без посилання на судову практику
	1	значна неповнота, суттєві неточності та прогалини у відповідях на всі питання; розв'язання завдань з суттєвими помилками та прогалинами; значні прогалини у використанні як правових джерел, так і судової практики
	Min 0	невиконання самостійної роботи
Модульний контроль (тестові завдання)	Max 6	Відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок
	5	У цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок
	3	Непогано, але зі значною кількістю недоліків

	2	Виконання задовольняє певні критерії
	Min 0	Відсутня демонстрація елементарного розуміння матеріалу.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

**7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти
денної/заочної форми навчання**

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90–100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80–89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75–79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70–74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35–59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

**8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення
навчальної дисципліни**

Нормативно-правові акти

1. Конституційне законодавство зарубіжних країн: Хрестоматія [Текст] / упоряд.: В. О. Ріяка, К. О. Закоморна. - Київ : Юрінком Інтер, 2007. 384 с.
2. Конституції зарубіжних країн: навч. посіб. / авт.-упоряд. В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін.; за заг. ред. В. О. Серьогіна. Харків: ФІНН, 2009. 664 с.
3. Конституції країн світу URL: <http://nbuviap.gov.ua/asambleya/constitutions.php>.
4. Конституції нових держав Європи та Азії / упоряд. С. Головатий К.: Українська Правнича Фондація; Право, 1996. 544 с.

Література

Основна література

1. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: Монографія. Х.: Право, 2008. 220с.
2. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. / за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
3. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Х.: Право, 2018. 440 с.
4. Серьогіна С.Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія. – Х.: Право, 2011. – 768 с.
5. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.

Додаткова література

1. Вибори в Європейському Союзі / За ред.. Д. С. Ковриженка; Лабораторія законодавчих ініціатив. – К.: ФАЛДА ЛТД, 2006. 156 с.
2. Гончаренко О.А. Децентралізація як тенденція розвитку місцевого управління в європейських державах. *Право та інновації*. 2017. №4 (20). С. 36-42.
3. Гончаренко О.А. Конституційно-правова модель місцевого управління у Франції. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 35. С. 56-62.
4. Гринчак А.А. Конституційно-правові засади регіоналізації у європейських країнах: структурно-функціональні характеристики механізму публічної влади. *Проблеми законності*. 2021. Вип.154. С. 79–92.
5. Гринчак А.А. Парламентська відповідальність уряду у європейських країнах. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 24-35.
6. Гринчак А.А. Практика Європейського Суду з прав людини щодо особливостей інституціоналізації політичних партій у зарубіжних

- країнах. *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. №4. X., 2018. С. 6-16.
7. Grynchak, A. A., Tavolzhanska, Y. S., Grynchak, S. V., Smorodynskyi, V. S., & Latysh, K. V. (2022). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order. *Public Organization Review*, 1-14. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11115-021-00583-9>
 8. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Х.: Право, 2013. 424 с.
 9. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: монографія. Харків: «Фінн», 2008. 200 с.
 10. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. К.: ТОВ «Софія». 2012. 128 с. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf)
 11. Закоморна К.О. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн. Харків: Право, 2021. 270 с.
 12. Закоморна К.О. Основи організації та діяльності муніципальних органів влади в Канаді. *The Journal of Eastern European Law/ Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 31. С. 45 – 52.
 13. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 183-187.
 14. Закоморна К.О. Правова основа муніципального стратегічного планування як наряду регіоналізації: досвід Республіки Болгарія та України *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2020. №73. С. 57 – 64.
 15. Закоморна К.О. Громадські консультації як форма демократії участі в

- зарубіжних країнах. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 35. С. 107 – 119.
16. Закоморна К.О. Територіальна організація влади в Республіці Індія *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 48. С. 43 – 49.
17. Закоморна К.О. До питання про визначення терміну «регіоналізація» в сучасній вітчизняній і зарубіжній доктрині *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 38. С. 107 – 119.
18. Закоморна К.О. Поняття децентралізації публічної влади у вітчизняній та зарубіжній доктрині *The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права*. 2019. №60. С. 57 – 63.
19. Закоморна К.О. Принципи децентралізації публічної влади в актах ЄС. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 42. С. 80 – 96.
20. Закоморна К.О. Принцип муніципальної автономії як гарантія децентралізації публічної влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 143 – 147.
21. Закоморна К., Рогозін Д. Органи конституційного контролю пострадянських країн: спільні та відмінні риси. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 5/2. С. 30 – 34.
22. Закоморна К., Тараніченко Ю. Міське самоврядування в Болгарії: досвід для України. *Міжнародний науковий журнал «ІНТЕРНАУКА»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 5 (39). Т.1. С. 63 – 68.
23. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . Х.: Оберіг, 2012. 64 с.
24. Калитчак Р. Г. Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. — К.: Знання, 2007. — 303 с.
25. Козюра І.В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді: моногр. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. 332 с.

26. Куйбіда В. С., Толкованов В. В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: збірник. – Київ, ТОВ «Поліграфічний Центр «Крамар», 2010. 258 с.
27. Маринів А.В. Системно-структурна організація місцевого самоврядування у Французькій Республіці: монографія. Харків: Право, 2020. 207 с.
28. Марченко В. В. Конституційно-правовий статус уряду в країнах ЄС (на прикладі Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Іспанії). К. : Алерта, 2010. – 216 с.
29. Муртіщева А. О. Конституційний контроль у механізмі конституційно-правової відповідальності урядів країн ЄС: постановка питання. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 37. С. 302-31.
30. Муртіщева А. О. Транспарентність у діяльності органів публічної влади: досвід зарубіжних країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 602-606.
31. Муртіщева А. О., Плотнікова А. Д., Дубина К. В. До питання про форми голосування в сучасних зарубіжних країнах. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2021. № 4. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-4-7161>
32. Муртіщева А. О., Врещ Ю. О., Радченко О. А. Правове регулювання лобізму: досвід зарубіжних країн, перспективи для України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». Київ, 2020. № 5 (27). С. 66-73.
33. Панов А.В. Територіальний устрій Франції та Італії – уроки для України: монографія. ПП «АУТДОР-ШАРК». Ужгород, 2015. 126 с. URL: <http://www.alenpanov.org.ua/filelib/sou/201706161044300630.pdf>
34. Петришина, М. О., Алексанян К.А. Конституційно-правове забезпечення реформи місцевого самоврядування в Угорщині: досвід для

- України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 132 - 135.
35. Петришина М.О., Правник С.О. Право на доступ до інтернету та його конституційно-правове регулювання у зарубіжних країнах та в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 62 – 66.
36. Попрошаєва О.А. Основні зобов'язання держав щодо захисту і просування прав людини в цифровому просторі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 40. С. 63-69.
37. Попрошаєва О.А. Захист прав людини в інтернеті: керівні принципи Ради Європи, що стосуються інтернет-посередників. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 39. – С. 129-142.
38. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Грищук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. – К.: ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с.
39. Серьогіна С.Г., Петришина М.О. Пошук оптимальної державно-правової моделі контролю у сфері місцевого самоврядування та муніципальної нормотворчості: досвід країн ЄС. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2022. Вип. 43. С.52-74.
40. Сучасний парламентаризм: український та світовий виміри: монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Юрайт, 2018. 200 с.
41. Фоміна С.В. Загальні підходи до конституційно-правового регулювання голосування у країнах Західної та Центральної Європи. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 36. С.128-151.
42. Фоміна С.В. Електронне голосування: світові тенденції та перспективи запровадження в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 37. С. 129-150.
43. Фролов О.О., Логунов К.В. Конституційно-правовий інститут громадянства (підданства) в зарубіжних країнах. *Державне*

- будівництво та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 39. С. 61-70.
44. Фролов О.О., Заєць Є.Ю. Досвід децентралізаційних і територіальних реформ Польщі : здобутки та застереження для України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 38. С. 103-116.
- 45.-Фролов О.О., Чиркін А.С. Огляд реалізації виборчих прав деяких категорій громадян у Чеській Республіці. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Право, 2018. Вип. 36. С. 80-91.
- 46.Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 220 с.
- 47.Чиркін А.С. Рецентралізація як одна з основних тенденцій місцевого самоврядування Угорщини. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2020. Вип. 40. С. 99-110;
48. Чиркін А.С. Місцевий референдум як форма муніципальної нормотворчості: досвід країн Вишеградської групи. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3. 2021. С. 76-79.
49. Чиркін А.С. Constitutional and legal basis of territorial organization public authorities in the countries of Central and Eastern Europe. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. – Вип. 42. С. 97-108.
50. Чиркін А., Кушнір В. Особливості місцевого самоврядування Франції. *Підприємництво, госп-во і право*. 2020. N 5. С. 176-180.
- 51.Чиркін А.С., Фролов О.О. Огляд реалізації виборчих прав деяких категорій громадян в Чеській Республіці. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Вип. 36. 2018 . С. 77-89
- 52.Шутова О.С., К.С. Овсієнко. Інститут референдуму у демократичних державах: позитивні та негативні аспекти. *Правова позиція Серія: "Право": Адміністративне та митне право*. 2020, № 3 (28), С. 76-81
- 53.Шутова О.С., Червінська Д. І., Середюк М. О. Конституційно-правові гарантії парламентаризму: імунітет та імдемнітет. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 37. С. 117-128.

54.Serohina S.H., Tatsiy V.Ya. Bicameralism: European Tendencies and Perspectives for Ukraine // Baltic Journal of European Studies. Tallinn Law School, Department of Law, School of Business and Governance, Tallinn University of Technology, issue 8, vol. 1, 2018, с. 101-122.

Інтернет-ресурси

Палата представників США URL: <http://www.house.gov/>

Сенат США URL: <http://www.senate.gov/>

Президент США URL: <http://www.whitehouse.gov/>

Верховний Суд США URL: <http://www.supremecourt.gov/>

Генерал-губернатор Канади URL: <http://www.gg.ca/>

Парламент Канади URL: <http://www.parl.gc.ca/>

Верховний Суд Канади URL: <http://www.scc-csc.gc.ca/>

Президент Бразилії URL: <http://www2.planalto.gov.br/>

Палата депутатів Бразилії URL: <http://www2.camara.leg.br/>

Федеральний Сенат Бразилії URL: <http://www.senado.gov.br/>

Федеральний Верховний Суд Бразилії URL: <http://www2.stf.jus.br/>

Королева Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.royal.gov.uk/>

Палата громад Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/business/commons/>

Палата лордів Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/lords/>

Офіційний сайт офісу Прем'єр-міністра URL: <http://www.number10.gov.uk/>

Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.supremecourt.gov.uk/>

Президент Франції URL: <http://www.elysee.fr/>

Національні збори Франції URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/english/index.asp>

Сенат Франції URL: <http://www.senat.fr/lng/en/index.html>

Конституційна рада Франції URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/homepage.14.html>

Бундестаг Німеччини URL: http://www.bundestag.de/htdocs_e/index.html

Бундесрат Німеччини URL: http://www.bundesrat.de/EN/Home/homepage_node.html?_nnn=true

Федеральний президент Німеччини URL: http://www.bundespraesident.de/EN/Home/home_node.html

Федеральний конституційний суд Німеччини URL: <http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/index.html>

Парламент Італійської Республіки URL: <http://www.parlamento.it/>

Президент Італійської Республіки URL: <http://www.quirinale.it/>

Рада Міністрів Італійської Республіки URL: <http://www.governo.it/>

Конституційний суд Італійської Республіки URL: http://www.cortecostituzionale.it/ActionPagina_320.do

Сейм Республіки Польща URL: <http://www.sejm.gov.pl/>

Сенат Республіки Польща URL: <http://www.senat.gov.pl/en/>

Президент Республіки Польща URL: <http://www.president.pl/en/>

Рада Міністрів Республіки Польща URL: <http://www.kprm.gov.pl/en.html>

Конституційний Трибунал Республіки Польща URL: <http://www.trybunal.gov.pl/index2.htm>

Народні збори Республіки Болгарія URL: <http://www.parliament.bg/>

Президент Республіки Болгарія URL: <http://www.president.bg/>

Міністерська рада Республіки Болгарія URL: <http://www.government.bg/>

Конституційний суд Республіки Болгарія URL: <http://www.constcourt.bg/>

Палата представників Японії URL: http://www.shugiin.go.jp/index.nsf/html/index_e.htm

Палата радників Японії URL: <http://www.sangiin.go.jp/eng/index.htm>

Прем'єр-міністр і Кабінет Японії URL:
<http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html>

Всекитайські збори народних представників URL:
<http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/>

Федеральна Рада Швейцарської Конфедерації URL:
<https://www.admin.ch/gov/en/start/federal-council.htm>

СЕНМК:

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри фінансового права. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/353-derzhavne-konstytutsiine-pravo-zarubizhnykh-krain.html>